

Notat – Magasin til Randers Stadsarkiv

Sagsnavn: Det videre arbejde med etablering af nyt arkiv/magasin i Randers Kommune
Sagsnummer: 19.02.00-P20-2-23
Skrevet af: Maria Lottrup, Søren Pietsch-Thomsen og Per Adelhart Christensen
E-mail: spt@randers.dk
Forvaltning: Byrådssekretariatet og kommunikation samt Sundhed, Kultur og Omsorg
Dato: 06-06-2025
Sendes til: Byrådet (som en del af budgetmaterialet 2026-2029)

Baggrund

Etableringen af et nyt magasin til Randers Stadsarkiv har som primært formål at sikre forsvarlig opbevaring af Randers Kommunes arkivalier i overensstemmelse med arkivlovens regler. Randers Stadsarkiv har i den sammenhæng en vigtig opgave med at betjene forvaltningen. Dernæst er ønsket at skabe bedre rammer for Randers Stadsarkivs formidlende indsatser målrettet borgerne.

I forbindelse med vedtagelse af budget 2025-2028 blev det besluttet, at der fortsat arbejdes videre med etablering af et nyt magasin til Randers Stadsarkiv. Der er i anlægsbudgettet afsat en reservation på 17,4 mio. kr. (2026-priser), og med vedtagelsen af budget 2025-2028 blev forvaltningen desuden bedt om, at arbejde videre med muligheden for, at publikums-/formidlingsfaciliteter kan blive en del af det endelige projekt.

Begge dele med en bevidsthed om, at den afsatte reservation ikke forventes at være tilstrækkelig til at bygge et magasin, som lever op til arkivlovens krav og en forsvarlig opbevaring af kommunens historiske og forvaltningsmæssige arkivalier og heller ikke til at kunne etablere forbedrede publikumsfaciliteterne. Af budget 2025-2028 fremgår det derfor også, at endvidere er indstillet på at prioritere økonomien til de nødvendige investeringer i kommende års budgetlægninger.

Muligheder for publikums-/formidlingsfaciliteter i projektet

Med afsæt i beslutningen i budget 2025-2028 har forvaltningen undersøgt mulighederne for at arbejde videre med et projekt, hvor der også indtænkes publikums-/formidlingsfaciliteter.

Randers Stadsarkiv formidler kommunens historie med udgangspunkt i både det kommunale og private historiske materiale, arkivet bevarer. Dette foregår i dag bl.a. gennem borgernes besøg i arkivets læsesal i Kulturhuset, byvandring og foredrag samt gennem artikler med lokalhistorisk indhold.

Der er som hidtil arbejdet med en placering af det nye magasin til Randers Stadsarkiv på grunden ved det nuværende museumsmagasin på Lollandsvej, der er en kommunalt ejet grund. Ønsket om mulighed for forbedrede publikumsfaciliteter i tilknytning til det nye byggeri på Lollandsvej er derfor taget med ind i det igangværende arbejde med en ny lokalplan for området. Det drejer sig om det foreslåede ankomstområde med gæste-, klasse- og formidlingsfaciliteter samt plads til de frivillige, der bidrager til arkivets formidling og arkivering.

Der pågår i øjeblikket et arbejde med at udarbejde en ny lokalplan for området og det påtænkte arkivmagasinbyggeri vil komme til at ligge i et delområde, der bærer præg af store logistikvirksomheder, som betyder, at der vil være tung trafik hele døgnet. Transport ind og ud af området skal derfor foregå på en sikker måde, og bløde trafikanter skal holdes væk fra områdets veje.

Der vil derfor med vedtagelsen af lokalplanen ikke blive mulighed for deciderede publikumsorienterede aktiviteter i erhvervsområdet (f.eks. kulturelle tilbud, informations- og udstillingsfaciliteter o. lign.). Dog må virksomheder i området have besøgende, og det er således muligt for skoleklasser eller andre grupper at besøge magasinet lejlighedsvist med det formål, at magasinets funktion og indhold kan formidles.

To lokationer – muligheder for bedre tilgængelighed/åbenhed

På denne baggrund har forvaltningen arbejdet videre med, hvordan arkivets to fremtidige lokationer på hhv. Lollandsvej og i arkivets lokaler i Kulturhuset kan supplere hinanden.

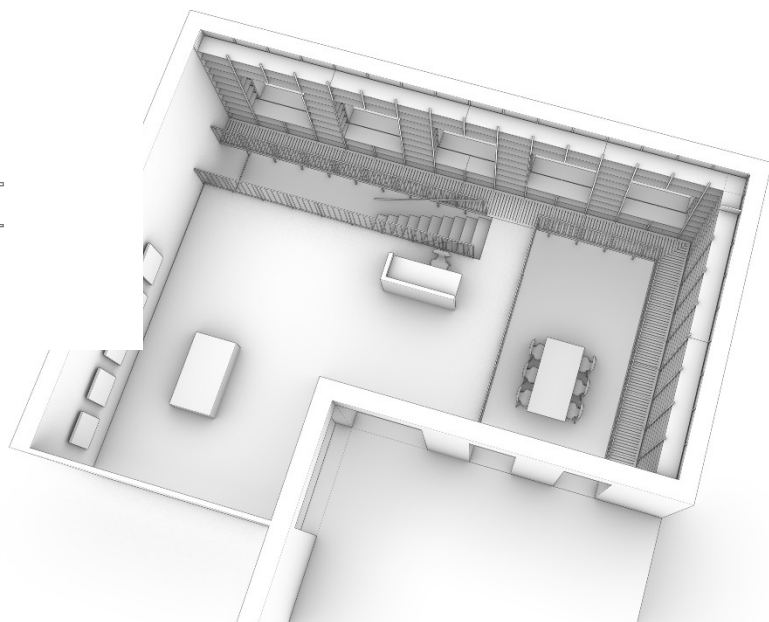
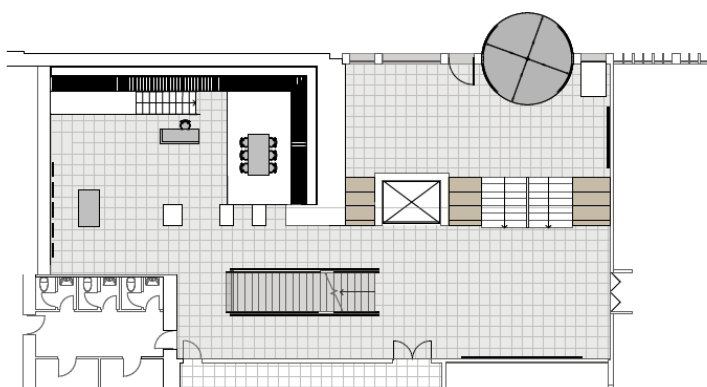
Mens formidlingen af magasinets funktion, indretning og arkivalier til grupper lejlighedsvist kan ske på Lollandsvej efter aftale, så åbner flytningen af arbejdspladser og arkivalier fra Stadsarkivets eksisterende, bynære lokation i Kulturhuset mulighed for at gentænke lokalernes brug – ikke mindst ift. åbenhed og tilgængelighed. I stedet for tilgængelighed i dag med to ugentlige åbningstider kan der i stedet arbejdes med både en betjent og en ubetjent åbningstid. Det vil sammen med en større fysisk synlighed og formidlingsfokus kunne skabe en ny kulturinstitution integreret i det omgivende Kulturhus og dets øvrige kulturinstitutioner.

Forslag til kulturinstitution med publikums- og formidlingsfaciliteter i arkivets eksisterende lokaler i Kulturhuset

Kulturhuset som ramme

Kulturhuset er i dag allerede rammen om en række af kommunens vigtigste kulturtilbud. Det indbefatter Randers Bibliotek, Randers Kunstmuseum, Museum Østjylland og Randers Stadsarkiv. Stadsarkivets eksisterende lokaler på stedet er ikke i deres nuværende stand optimale til formidling. Det skyldes dels, at de fungerer som daglige arbejdspladser for Stadsarkivets medarbejdere, og at indgangen til lokalet er uhensigtsmæssigt placeret.

Ved etableringen af magasinet på Lollandsvej vil medarbejdernes arbejdspladser blive flyttet til det nye magasin. Forvaltningen har med det afsæt udarbejdet et forslag, hvor der foretages en total renovering af lokalerne i Kulturhuset, så de i stedet bliver indrettet til moderne formidling af Stadsarkivets materialer med udgangspunkt i byens og borgernes egen historie.

Billedet til venstre viser, hvor stadsarkivets aktiviteter kan placeres ift. indgangen til Kulturhuset. Billedet til højre er en foreløbig visualisering af, hvordan rummet kan ombygges. Det understreges, at der er tale om skitsetegninger, der ikke har taget højde for alle praktiske, tekniske og faglige forhold. Yderligere skitsetegninger er vedlagt som bilag til dette notat.

Borgernær kulturinstitution

Randers Stadsarkiv har en vision om at blive en kulturinstitution, der er tilgængelig og nærværende for borgerne. Udgangspunktet for forslaget til formidlingslokaler har derfor også været at skabe et rum, der både er fysisk og mentalt tilgængeligt for de besøgende. Det vurderes, at dette kan gøres bedst muligt med udgangspunkt i den større synlighed, det giver at være en del af Kulturhuset. Med placeringen i Kulturhuset kan der trækkes på synergier og samarbejder i huset og både 'strøgkunder' og faste besøgende får let adgang til stedet.

Borgernes egen historie

Alle ved, hvilken oplevelse man kan forvente på museum eller på bibliotek, men begrebet arkiv er for nogle borgere svært at forholde sig til og se relevansen af. Lyse, indbydende lokaler, der etableres ved at nedbryde fysiske vægge, er med til at invitere den nysgerrige borger indenfor og giver arkivet mulighed for at introducere sin relevans i forhold til den enkelte borger. Fra alle hjørner af arkivets unikke samling af dokumentation kan hentes informationer, der kan oplyse, fascinere og underholde den besøgende.

Mange borgere, foreninger og institutioner, der har eksisteret i Randers Kommune, vil have efterladt et papirspor af både kommunale arkivalier, kulturhistoriske private arkivalier og ikke mindst billeder, som kan findes på arkivet. Arkivet har derfor en oplagt mulighed for at formidle det genkendelige, der bygger bro mellem kommunens fortid og fremtid. Med baggrund i dette kan der udtænkes formidling målrettet eksempelvis:

- den nysgerrige borger, der af ren og skær interesse søger oplysninger om byens gader, butikker, ændringer i gadebilledet og lignende. Arkivets billedsamling består af både private fotos og fotos fra Randers Kommunes Tekniske forvaltning, og borgerne har adgang til dem alle.

- foreningerne, der tidligere har afleveret deres arkivalier og skal bruge dem i forbindelse med f.eks. jubilæer. Arkivet rummer store afleveringer fra f.eks. Randers Gymnastiske Forening, spejdertrupper, fagforeninger, musiksamfundet Brage og lign.
- Borgere, der søger oplysninger om egen historie. Det er både slægtsforskere, der søger almen viden om deres slægt, men de seneste år også børn med en udfordret opvækst, der søger deres kommunale sag for at udfylde tomrum i deres erindringer.

Fysisk tilgængelighed

Fysisk tilgængelighed bliver etableret ved at gøre arkivet synligt i Kulturhuset og fjerne dele af de massive vægge, der omgiver arkivet i dag og dermed skabe indsigt og nysgerrighed samt give adgang til dele af arkivets samlinger også udenfor betjent åbningstid. Det foreslås desuden, at der laves et hul i gulvet, så der skabes gennemsigtighed og en følelse af luft og rummelighed og direkte nedsyn til arbejdsborde i kælderens.

I åbningstiden skal der være mulighed for at møde den kompetente arkivmedarbejder, der kan yde professionel vejledning i adgang til og brug af arkivalier. Og udenfor betjent åbningstid skal arkivaliernes indhold formidles på en moderne og lettilgængelig måde. Gennem digitale selvbetjeningsmuligheder og udstillinger af arkivalier (kommunale og private) – kort, billeder osv. - skal borgerne selv kunne stille deres nysgerrighed på arkiv og arkivalier. Udstillingernes formål skal være at vise, hvordan de lange rækker af arkivkasser gemmer på et utal af historier om både kommunen, byen og ikke mindst den enkelte borgers eget liv. Det giver både en bred indsigt i lokalhistorien og skal inspirere interesserede til at anvende arkivets tilbud til at grave dybere i egen historie.

Tekniske forhold

Ovenstående skitse til renovering af Stadsarkivets lokaler indebærer, at en række tunge betonvægge og et gulv skal nedbrydes. Før en sådan proces kan foretages, kræver det en grundig teknisk og statisk undersøgelse af bygningen. Der tages således forbehold for, at tekniske forhold kan give anledning til justeringer af forslaget.

Det er imidlertid forvaltningens vurdering, at der er klare potentialer i at skabe formidlingslokaler i Kulturhuset. Modellen er bæredygtig, idet nybyg undgås og er med til at skabe endnu mere liv og kultur til midtbyen og Kulturhuset.

Faseinddeling

Etableringen af formidlingslokaler i Kulturhuset er betinget af, at de eksisterende kontorpladser og arkivalier først flyttes til det forventede nye magasin på Lollandsvej. Processen forventes derfor udført i to faser:

- Fase 1: Det nye magasin på Lollandsvej anlægges og de eksisterende arkivalier og kontorer i Kulturhuset flyttes.
- Fase 2: De nye formidlingslokaler i Kulturhuset etableres.

Økonomi og tidsplan/etapeplan/faseplan

Etableringen af magasin på 800-900m² på Lollandsvej til sikring af arkivaliernes opbevaring og indrettet med det fornødne antal arbejdspladser til forvaltningen af arkivets arkivalier skønnes efter det nuværende prisniveau nu at kunne opføres for et sted mellem 20,8 og 21,9 mio. kr. (2026-priser).

I forbindelse med vedtagelsen af budget 2024-27 blev det besluttet, at der reserveres 17,4 mio. kr. (2026-priser) til etableringen af et nyt arkiv/fællesmagasin til Randers Stadsarkiv. Det betyder, at der forsat mangler finansiering på mellem 3,4 og 4,5 mio. kr. (2026-priser).

Ombygningen af lokaler til formidling i Kulturhuset skønnes at kunne gennemføres for et sted mellem 5,1 og 7,2 mio. kr. (2026-priserne). Årsagen til det relative store spænd mellem skønnene skyldes primært usikkerheden omkring de tekniske og statiske beregninger. For at skabe den fysiske tilgængelighed, de digitale muligheder og udstillinger af arkivalier er der behov for en investering til udstilling/møbler mv. på skønnet 1-2 mio. kr. (2026-priser). Dette er endnu ikke finansieret.

Forvaltningen vurderer, at der kan være potentiale for medfinansiering af formidlingsprojektet gennem fundraising. Fundraising vil være betinget af, at kommunen selv bidrager med en del af finansiering, og at projektets nytænkning og fokus på den borgernære adgang til arkivet videreudvikles og formidles til relevante fonde.